

Jak zkoumat právo? Empiricky!

Na konferenci [Society for Empirical Legal Studies](#) účastníka z Evropy nevyhnutelně ohromily dvě věci: Jednak její šíře – cca 200 prezentovaných výzkumných článků (vybraných z cca 400 nabídnutých) svědčí o slušné aktivitě v empirickém zkoumání práva. A za druhé její multidisciplinární charakter. Empirický výzkum práva rozhodně není doménou ekonomů, kteří se na právo vrhli z pozice své imperiální vědy. Právníci, ekonomové, politologové, psychologové, statistici – nikdo se nemusel cítit jako exotický druh. Ostatně právo zasahuje do tolika oblastí života, že se ani nelze divit, že k němu mají co říci vědci ze všech těchto oborů. Společným jmenovatelem všech bylo přesvědčení, že právo má své důsledky, že řada důsledků je potenciálně měřitelná a má tedy smysl tyto důsledky zkoumat na reálných datech.

Konkrétní příklady, které mě zaujaly: Občas se mě lidé ptají, zda trest smrti má odstrašující dopad. Moje odpověď: „Nevíme. Sice už byla napsána [řada studií vycházejících z amerických dat](#), ale trest smrti je v USA používán natolik sporadicky a změny v jeho užívání v průběhu času či mezi státy jsou natolik nepatrné, že jeho dopad na počet vražd nelze důvěryhodně odhadnout. Chtělo by to se podívat do nějaké asijské země, kde používají trest smrti bez skrupulí.“ A vida – konečně! [Fagan, Zimring, a Johnson porovnávají](#) populačně i ekonomicky podobná města, Hong Kong (kde trest smrti za posledních 30 let de facto a později i de iure nebyl) a Singapore (kde obvykle mají cca 20 poprav na 100 vražd, a v jednom roce tento podíl dosáhl neuvěřitelných 70). Metodologicky je článek primitivní – deskriptivní porovnání dvou časových řad, ostatně víc se s tím sotva dá dělat, ekonomický žurnál to dnes asi neotiskne – ale díky novým datům z jiného světa jsme se leccos dozvěděli. Obě města mají v podstatě stejnou míru vražd a také sledují stejné výkyvy v jednotlivých letech. Z dat se dá vydetektovat drobný pokles vražd v Singapuru v době masivního rozšíření poprav v polovině devadesátých let – v řádu 0.04 vraždy na 1 popravu. Už jen fakt, že i přes obrovskou intenzitu trestu smrti v Singapuru jsou míry vražd v obou městech v podstatě stejné, říká dost o tom, že trest smrti opravdu asi není výrazně určujícím faktorem počtu vražd.

Studii [Wedeking et al](#) uvádím jako kuriozní ukázkou, do jakých témat se výzkumníci vůbec pokoušejí vrhnout. Napadlo by Vás převést do kvantitativních proměnných zápisky soudce Nejvyššího soudu a analyzovat je? Proč ne, pokud Vás zajímá, co má vliv na rozhodování takto významných soudců, jak dospívají k většinovému verdiktu a nakolik mají ústní slyšení případů u Nejvyššího soudu vliv na výsledek (dost právníků si myslí, že to je zbytečné divadlo). Soudce Harry Blackmun si 15 let pečlivě zapisoval poznámky a otázky kolegů v ústním líčení - hlavně ty, které podporovaly jeho pohled na věc novým argumentem, nebo ho naopak nejvíce vyvracely. Nevědomě se tak nejčastěji v jeho poznámkách objevují komentáře soudců, kteří mu byli nejbližší nebo naopak nejvzdálenější na politickém spektru. Celkově ale zápisek kolegy snižuje pravděpodobnost, že se oba budou o případu hlasovat stejně. I další výsledky se dají shrnout do (zjednodušeného) závěru, že soudci (přesněji tedy soudce Blackmun) naslouchají jiným, ale ne proto, aby se sami poučili a posunuli svůj názor, ale aby sami zaútočili na jejich argumenty a posunuli názory ostatních.

Za alespoň stručnou zmínku určitě stojí [Drago, Galbiati, Vertova: Prison Conditions and Recidivism](#), využívající rozsáhlé amnestie v Itálii a datového souboru o cca 25,000 zločincích k získání evidence, zda podmínky ve vězení ovlivňují budoucí recidivu. Či snaha [Samuela Grosse odhadnout procento nespravedlivě odsouzených k trestu smrti](#) (přestože s interpretací mám problémy).

Díky této experimentální studii jsem si rozšířil slovní zásobu o pojem „[Texas shootout](#)“. Nemá to nic společného se střelbou, jde o zvláštní způsob rozpuštění partnerské firmy. Partner, který chce partnerskou firmu rozpustit, nabídne cenu, zatímco druhý partner se rozhodne, zda za tuto cenu svůj podíl druhému prodá, nebo partnerův podíl za tuto cenu koupí. Taky jsem se dozvěděl, že stát Kalifornie od roku 2010 bude u nově prodávaných střelných zbraní vyžadovat „balistický podpis“ (úderník do nábojnice vyrazí unikátní puncovní značku, čímž by se měla značně zjednodušit identifikace zbraně použité v trestném činu). Můžeme se předhánět v hypotézách (a pak je testovat!), jaké různé důsledky to bude mít. (Budou zločinci po střelbě pečlivě sbírat nábojnice? Přibude zločinů spáchaných s nožem namísto s pistolí? Anebo – což je nejpravděpodobnější – v Kalifornii rozkvete nelegální obchod s dovezenými zbraněmi?)

Jakkoli byla konference interdisciplinární, slova „Law School“ se na jmenovkách přeci jen vyskytovala nejčastěji. Docela na mě udělalo dojem, vidět desítky právníků prezentovat regrese, dělat si starosti s identifikací parametrů či debatovat o Bayseíánských pravděpodobnostech. Byť empirická úroveň řady paperů byla, mírně řečeno, jednodušší a v průměru tak 15-20 let pozadu za „dobrým standardem“ v ekonomii, trend je nastaven jasně. Starému vtipu, že na práva chodí lidé proto, aby se vyhnuli matematice, se (alespoň v USA) za dalších 15-20 let už nikdo smát nebude.

PS Také jsem něco prezentoval, ale to nechme na další příspěvek.